

CHRONICON

GENERALIA

M. Jacques Rosenthal, libraire à Munich, offre en vente (dans son catalogue 83, publié sous le titre *Bibliotheca Medii Aevi Manuscripta*) pour la somme de 3500 Mark un ancien antiphonaire prémontré provenant du couvent d'Aldenburg.

La ms. porte comme titre : *Antiphonarium officii cum hymnario ad usum ecclesiae S. Mariae in Aldenburg. Pars Hiemalis* : il date du commencement du XIIIe siècle ; il est rubriqué et neumé. Il compte 160 feuillets in folio (362 : 261 mm.). Six lettrines ainsi que deux fragments de la musique sont reproduits en planches phototypiques.

"Das Antiphonarium beginnt mit dem Proprium de tempore, das die Zeit vom ersten Adventsonntag bis zum Charsamstag umfasst. Das Proprium Sanctorum beginnt mit Nicolaus und endigt mit Mariae Verkündigung. Dann folgt das Commune, mit dem officium de apostolis beginnend, mit dem officium de virginibus schliessend. Ebenso ist das Hymnarium in sich geordnet ; es beginnt mit dem Adventshymnus und endigt mit dem hymnus de virginibus. Auf Blatt 160 v° sind von derselben Hand einige Antiphonen für die Feste Johannis Evangelistae und Perpetue et Felicitatis nachgetragen. Auf dem ursprünglich freigebliebenen Rest von Blatt 160 r° hat eine spätere Hand einen neuumierten Text aus dem officium des hl. Dominicus eingefügt. — Auf dem vorderen Innendeckel findet sich der Besitzvermerk : Liber ecclesie sancte Marie in Aldynburch. E. V.

Heinrich K o r f f : *Bibliographia catholica. Verzeichnis von Werken über Heilige* ... erschienen 1870-1926. Gross Oktav 280 Spalten, Herder, Freiburg 1927. enthält Zitationen von Werken über folgende Praemonstratenser : *Alderich, Bronislavia, Eiselin, Gerlach, Gertrud, Gottfried, Hermann Joseph, Hroznata, Norbert, Rosa.* Albert STARA, O. Praem.

AUSTRIA

Abbatia Gerusena.

Rdm. Dnus Abbas benedixit 26. maii vexillum cantorum in Hötzelsdorf, die 9. junii siphonem (Feuerspritze) in Göpfritz, praeterea adiit in visitatione suorum clericorum, Oeniponte studentium, canoniam Wiltinensem et cecinit 15. junii summum Sacrum in festo peregrinationis in Maria im Gebirge prope Salapulca. Die 27. junii degit in opido Zwettl societas Viennensis "Verein für Landeskunde von Niederösterreich", cujus sessioni affuit etiam ex-abbas Aemilius.

In Cöpfritz hoc momento tota ecclesia parochialis S. Joannis Nep. reconstruitur. In Wilkenstein, ubi Geras arcem possidet, providetur parochiae O. melitensium jam longe vacanti, per parochum Gerasensem e Rodringsdorf. In canonia ipsa, et quidem in antiqua schola, novum kino pro oppidanis adaptatum est.

Cura Ampl. Dni Abbatis editus est libellus "Das Praemonstratenser Chorherrenstift Geras in Niederoesterreich" (Geras, 1929, 32 p. cum 3 ill., pretium 1 S. A. Z.

* * *

Schlägl.

Den bayerischen Grenzwächtern gelang es, grosse Holzdiebstähle in den Waldungen des Stiftes, zu entdecken. Die Höhe des Schadens ist noch nicht ganz festgestellt. A. Z.

BELGIUM

Dans *Paginae Bibliographicae*, t. IV, 1929, pp. 1338 svv. M. H. Nélis commence la publication d'une liste de *Copistes Belges du Moyen-Age*. Dans la partie publiée jusqu'ici, et qui comprend les noms commençant en A, B, C, ou D, il donne, à côté de quelques copistes ayant travaillé pour l'abbaye d'Averbode (tels Jacques van Beneden, chanoine de Saint-Martin à Louvain et Gauthrie Cremers, prêtre) le nom d'un scriptor prémontré : Alard de Berchillies, copiste de l'abbaye de Bonne-Espérance. E. V.

Abbatia Bonae-Spei

Dans un article intitulé *Un manuscrit de la versio antiqua de Flavius Joseph conservé à la bibliothèque de Mons* (publié dans la *Revue belge de Philologie et d'Histoire*, t. VII, 1928, pp. 141-144) M. Paul Faider signale un beau manuscrit provenant de l'ancienne abbaye de Bonne-Espérance. Il s'agit d'une copie de la versio antiqua des *Antiquitates* et du *Bellum Judaicum* de Flavius Joseph. Le manuscrit a été fait à l'abbaye de Bonne-Espérance, en l'année 1155 ; le scribe est un religieux de l'abbaye, fr. Rainard, diacre. Le ms. intéresse l'histoire de la miniature en Belgique. On y trouve e. a. une grande lettrine (reproduite l. c., p. 143) et plusieurs lettrines dessinées au trait, qui toutes ne peuvent être très postérieures à la transcription du texte.

M. Faider fait observer que la date de 1155 permet d'assigner par comparaison, un âge presque certain à le plupart des manuscrits anciens qui proviennent de Bonne-Espérance : à un superbe Priscien, dont s'enorgueillit la bibliothèque de Mons, à un Sénèque, signalé naguère par M. P. Thomas dans le *Bulletin de l'Acad. royale de Belgique*, III série, t. XXX, p. 157 et t. XXXV, p. 304, à bien d'autres dont M. Faider publiera sous peu le catalogue complet.

E. V.

Jos. M. Bover, S. J., scribit in "*Ephem. theol. Lovanienses*" a. 6 (1929), fasc. 3, pag. 439-62, articulum: *Maria Mediatrix*. In prima parte brevem analysim notionis "*Mediatricis*" tradit et illustrat paucis testimoniis inter quae habetur textus Philippi de Harveng. Legitur in Patr. lat. (Migne) vol. 203, col. 260.

In secunda parte sui articuli, P. Bover testimonia affert scriptorum orientalium et occidentalium. Inter occidentales, duo Praemonstratenses citantur: Adamus Scotus: 2 textus qui leguntur in Patr. lat. vol. 198, col. 187 et 367.; — et iterum Philippus de Harveng: 3 textus, qui inveniuntur in Patr. lat. vol. 203, col. 260; 360 et 574.

J. B. V.

In *Scholastik* IV (1929, Karl Prumm, S. J. publicavit articulum: "*Das Prophetenamt der Sibyllen in kirchlichen Literatur mit besonderen Rücksicht auf die Deutung der 4 Ekloge Virgils*". In 2a parte suae inquisitionis considerat per species varia scripta Medii Aevi in quibus de Sibyllis actum est. Inter scripta ascetica affert (l. c., fasc. 2, pag. 237 s.) tractatum Philippi de Harveng: *De silentio clericorum*. Philippus ibi i. a. agit de ortu litteraturae graecae et ea occasione citat 10 Sibyllas, quarum "tres assertionem posterorum non parvis laudibus efferuntur, quae merito litteralis scientiae, viris illius temporis... multorum testimonio inveniuntur veraciter pluribus anteferri" (ed. Chanart, Duaci 1621, p. 587). Tunc investigat aetatem Sibyllarum. — Paulo infra (p. 588). notat paucos in antiquitate fuisse quibus "datum est Deum perspicacius intueri". Sibylla exceptionem facit. Nam "inter cetera quae vates illa Sibylla multo studio scriptitavit et scribendo multis perplexitatibus implicavit, ut asserunt qui legerunt, est quaedam invenire quae videntur Christo Deo et homini convenire".

Philippus ergo, auctoritate aliorum inductus, videtur auctoritatem et spiritum prophetae Sibyllarum agnovisse.

J. B. V.

* * *

Abbatia Grimbergensis.

De beiaard, welke verleden jaar, bij gelegenheid der jubelfeesten onzer abdij, door toedoen der gemeente Grimbergen werd aanbesteed bij den Doornikschen klokgieter Marcel Michiels, werd thans op 11 Augustus ingehuldigd door meester Jef Denijn en Jan Donnès.

De Grimbergsche beiaard door de Fransche omwentelaars neergehaald, was weliswaar een tiental klokken rijker. De huidige telt er slechts 35; doch, naar het getuigenis der beiaardiers — allen gediplomeerden der mechelsche school — die tot einde September op Zon- en feestdagen regelmatig concert gaven, zijn de klokken zeer verzorgd; de lichtere vooral zijn onberispelijk van klank.

De beiaard was als 't ware traditioneel geworden in de Norbertijner abdijkerken der vroegere Nederlanden; daarom juichen wij van harte het initiatief toe, hetwelk aan Grimbergen een nieuw klokkenspel bezorgde.

P. v. d. K.

* * *

Abbatia Parcensis.

Le VIIIe centenaire a été fêté solennellement du 1er au 15 juillet..

Le premier juillet, ouverture d'une exposition d'œuvres d'art, organisée par

le Révérendissime Abbé avec le concours dévoué des meilleurs artistes du pays et même de l'étranger. Ceux-ci avaient offert une de leurs œuvres pour une tombola qui a eu un plein succès. A cette occasion les visiteurs ont pu admirer les peintures anciennes dans les salles du Musée, ainsi que les chartes de fondation de Godefroid le Barbu, de 1129, et celle de Frédéric Barberousse, de 1152. On avait également exposé l'anneau offert vers 1630 à l'Abbé Drusius, par le roi d'Espagne Philippe IV, des œuvres d'orfèvrerie et un magnifique devant d'autel, brodé, du XVIIIe siècle.

Le 4 juillet, Monseigneur Crets, Général de l'Ordre, et Révérendissime Abbé d'Averbode, a chanté la Messe pontificale, à laquelle assistaient tous les supérieurs des établissements religieux de Louvain, ainsi que d'autres personnalités invitées pour la circonstance.

Le 11 juillet, le Révérendissime Abbé de Parc chanta la Messe, à laquelle étaient présents tous les religieux, occupés dans le ministère paroissial, ainsi que plusieurs prêtres séculiers.

Le 14 juillet, jour de clôture, la messe pontificale fut chantée par son Eminence le Cardinal Van Roey, archevêque de Malines, Sa Majesté le Roi s'était fait représenter par le Général Hanotaux, les évêques de Namur et de Tournai étaient sous un dais au côté de l'épître, le Président de la Chambre se trouvait également sur un prie-Dieu au milieu du chœur, ainsi que les Abbés Bénédictins du Mont César. Plusieurs protonotaires apostoliques, Prélats domestiques, chanoines et autres personnages de marque assistaient à cette Messe magnifiquement exécutée par des chorales de la ville de Louvain, grâce au précieux concours de Monsieur Roofthoof, vicaire de S. Pierre, et de l'artiste Swinnen, organiste de grand talent, très apprécié aux Etats-Unis où il exerce son art.

Le salut solennel, chanté par Sa Grandeur Monseigneur Ladeuse, Recteur Magnifique de l'Université de Louvain, fut suivi d'une procession dans laquelle était portée la célèbre et miraculeuse statue de la "Sedes Sapientiae" que l'on avait apportée à Parc, la veille. C'était pour commémorer les liens de confraternité qui ont toujours existé entre les chanoines de la collégiale S. Pierre à Louvain, et les chanoines de l'abbaye du Parc ; peut-être même que cette statue très ancienne, est la même que celle qui fut donnée au XIIe siècle par les religieux de Parc à la collégiale S. Pierre.

Pendant toutes les fêtes l'abbaye a été brillamment éclairée à la tombée du jour par une quinzaine de lampes électriques de 2000 bougies ; cet éclairage a été offert généreusement par le directeur de la firme Philips, universellement connue.

Les fêtes se sont terminées par un superbe feu d'artifice. Sur le bord des étangs les reflets dans l'eau de l'abbaye illuminée et des feux produisaient un effet magnifique.

Les journaux ont relaté ces fêtes et ont donné de nombreuses vues de cette célèbre abbaye qui a conservé son caractère ancien, et où l'on retrouve des vestiges des différentes époques qu'a traversée l'abbaye huit fois séculaire.

A l'occasion des fêtes, Monsieur le chanoine Jansen, de l'abbaye du Parc, curé à Lovenjoul, a écrit une monographie de l'abbaye intitulée : "*L'abbaye Norbertine du Parc-le-Duc, huit siècles d'existence 1129-1929.*"

Une médaille commémorative du jubilé a été frappée, à l'effigie du Révérendissime Prélat.

Q. G. N.

Pendant la session de juillet à l'université de Louvain, Monsieur van Lant-

schoot et Monsieur Versteylen ont conquis les grades, le premier de docteur en philologie Orientale, le second de Candidat en Histoire.

De *Maasbode* van 16 Juni, Ochtendblad, 3e blad, wijdde een heele bladzijde aan het eeuwfeest der abdij *Park*. Een zekere Ph. B. te Brussel gaf een uitgebreid en met vele foto's versierd artikel onder den titel: *Een historische Abdij jubileert. Het achtste eeuwfeest van de Abdij Park*.
A. v. L.

* * *

Abbatia S. Michaelis.

On n'est pas mal renseigné sur l'histoire architecturale de l'abbaye Saint-Michel: les multiples gravures et croquis permettent, au moins pour le temps moderne, de se faire une idée assez nette des différents bâtimens et de leurs reconstructions.

Il en est autrement de l'aménagement intérieur de l'abbaye.

Le document, que viennent de publier les *Bijdragen tot de Geschiedenis*, t. XX, 1929, pp. 144-147 est intéressant à ce double point de vue. C'est le procès-verbal, dressé le 3 décembre 1796 par le commissaire de la République avant la vente publique de la "ci-devant" abbaye Saint-Michel. La description des bâtimens est assez détaillée, et devient vraiment intéressante lorsqu'on la suit sur les différentes gravures qui représentent l'abbaye.

L'édition des *Bijdragen* n'indique pas la provenance du procès-verbal.

La revue *Archives, Bibliothèques et Musées de Belgique*, t. VI, 1929, p. 79 signale parmi les nouvelles acquisitions des Archives de l'Etat à Anvers en 1928:

Collection de 13 cartes manuscrites sur parchemin, dont plusieurs coloriées figurant les dîmes et les terres possédées par l'abbaye de St-Michel d'Anvers, dans les localités suivantes: Meir, Merxplas, Minderhout, Putte-Capellen, Santvliet, 's Gravenwesel.
E. V.

* * *

Abbatia Tongerloensis.

Die 28 Aprilis totus conventus abbatiae Tongerloensis igne consumptus est. Sub praesidio regis et reginae Belgii comitatus viros eminentes patriae collegit, qui adlaborent restaurationi monasterii celeberrimi.

Reaedificatio viriliter incepta est. Ecclesia abbatialis iterum cultui divino inservit.

Alumni philosophiae et tyrones degunt in aedificiis abbatiae de Leffia, prope Dinant, sub ductu magistri novitiorum et lectorum philologiae et philosophiae.
A. E.

In de rubriek *Ons kloosterleven* van *De Tijd*, 18 Mei 1929, 4e blad, wordt een sympathiek artikel aan "De verbrande Abdij van Tongerlo" gewijd door M. van der Schriek. Het artikel is vergezeld van een paar mooie afbeeldingen.

A. v. L.

A. O'Flaunders publiceert bij den uitgever J. Lannoo te Tielt *De Ziel van Ierland*, 8°, 152 blz. 14 fr., eene leerrijke en tevens boeiende verzameling van opstellen welke de hooge begaafdheden van het Iersche volk, en op de eerste plaats zijn godsdienstigheid naar voren brengen.
A. E.

CECHOSLOVACIA

Neureich.

Dominica in Albis, 7. aprilis facta est benedictio novi abbatis, R. D. Pauli Soucek, nati 1877, vest. 1904, ord. jam 1901, prof. 1907, per episcopum Brunensem, cui abbates de Rajhrad O. S. B. et Altbrunn O. Erem. S. Aug. assisterunt.

A. Z.

* * *

Abbatia Strahoviensis.

Der denkwürdige Pavillon im Strahover Garten, stammend aus dem 17. Jahrhundert, wird restauriert. Siehe: *Ceske Slovo*, vom 5. April 1929.

In der "*Rocenka kruhu pro pestovani dejin umeni*" für das Jahr 1926-1927 sind zwei Artikel über P. Cyrill Straka: Dolensky: P. C. Straka; — V. Fänrich: Za C. Strakou.

Ueber den geplanten Verkauf des Dürerschen Rosenkranzbildes siehe Prazsky Vecernik vom 22. Juli 1929.

Albert STARA, O. Praem.

* * *

Abbatia Teplensis.

Dr. Basil Grassl: "Aus der Vergangenheit des Pilsner Gymnasiums" Os-
tebeilage 1929 des "Pilsner Tagblatt", Seite 3-4.

Im "Plzensko" 1929, Seite 63-66 handelt W. Hataj über den Kreuzberg bei Staab.

Albert Stára, O. Praem.

Bei der 600. Jahrfeier der Stads Tachau August 1929 wurde ein Pange lingua von dem Komponisten Dr. Marcus Gail, Tepl, aufgeführt.

A. STARA.

Unter dem Titel "*Abt Karl Reitenberger, der Gründer Marienbads*" ist soeben im Verlage Theodor Hanita, Marienbad, eine von dem Mitgliedes Stiftes Tepl Dr. Benedikt Brandt verfaszte Schrift erschienen. Zum erstenmale sind die Briefe Abt Reitenbergers im Archive des Stiftes Tepl für die Darstellung der Lebensgeschichte Reitenbergers eingehend benützt worden. Dr. Brandl, der schon viel im Stift Tepler Archive gearbeitet hat, lüstete den letzten Schleier, der bisher noch immer das Geheimnis der Verbannung Abt Reitenbergers einhüllte, und hat die wahren Ursachen über Reitenbergers Abdankung ausgedeckt. Er zeichnet uns ein Lebensbild Reitenbergers und behandelt eingehend Abt Reitenbergers Beziehungen zu Marienbad, zu Stift Tepl und Stift Militen. Abt Reitenbergers Beziehungen zu seinem Geburtsorte Neumarkt bei Tepl behandeln in der Festschrift Steuerobervorwalter Rentwich, Pfarrer W. Hauschild und Oberlehrer W. Baier. Den mit zahlreichen Bildern, einem Kunstdruckbild und einem färbigen Umschlagbild ausgestatteten Buch ist auch eine Ahnentafel des Abtes Reitenberger beigegeben. Die Druckerei Ed. Bayands Nachs. in Böhm.-Krumau hat die Schrift auf feinstem Papier mit grossem Druck in schönster Ausstattung hergestellt. Den Verlag der Festschrift hat die Buchhandlung Theodor Hanita in Marienbad übernommen, von wo sie durch jede Buchhandlung bezogen werden kann. Der Preis ist mit 15 Kc bei 100 Druckseiten, 26 Bilderbeigaben und der glänzenden Ausstattung sehr gering angesetzt. Das Buch verdient die weiteste Verbreitung.

Albert STARA, O. Praem.

Zeliv (Siloe).

Canonia haec valde dolet mortem R. D. Gilberti Krikava, canonici et parochi, qui etiam pluribus capitulis generalibus affuit tamquam deputatus sui conventus.

Acta capituli provincialis, quod ultimo anno diebus 19, 20, et 21 junii Siloe celebratum est, impressa sunt typis abbatae Teplensis 1929, et quidem ordinationes ad Statutorum Ordinis distinctionem primam (XII pag.). A. Z.

Inhaltsverzeichnis zu Band I-60 der "Mitteilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen" Zusammengestellt von Adalbert Schmidt. Prag, 1927. Selbstverlag des Vereines 8, 147 Seiten.

Eine Unmenge von Material ist in diesen 60 Bänden aufgestapelt, uns interessieren hier folgende Artikel:

Bauernaufstände in Böhmen;

Chotieschau: P. Felix: Vordringen des deutschen Elementes bei Pilsen; Thurnwald: Tracht der Deutschen bei Chotieschau; derselbe: Das Pfingstreiten bei Chotieschau;

Dobrzan: Sagen aus der Umgebung von...

Fromm Andreas, Kanonikus in Leitmeritz;

Zeidler Hieronymus, Abt von Strahov.

Dolch Walter: Stift Tepl;

Klimesch Johann: Über die älteste tschechische Urkund des Stiftes Schlägl;

Langhammer Isfried: Karl Egon von Eberts Selbstbiographie; derselbe: Über den Gründer des Stiftes Tepl;

Spina: Dr. Walter Dolch und der älteste tschechische Buchdruck;

Vielhaber: Libellus de bono mortis;

Littitz bei Pilsen: Hruschka: Weistum aus...

Werner: Iglau, Seelauer Curatie.

Schlesinger: Die deutsche Sprachinsel von Iglau;

GALLIA

Après avoir publié *Quelques documents sur le Comité de surveillance de Saint-Brieuc* dans les *Annales de Bretagne*, t. 28, 1912-1913, p. 585-596 et indiqué son rôle pendant la Terreur dans cette région, M. E. Gamiche nous donne de *Nouveaux documents sur le Comité de surveillance révolutionnaire de Saint-Brieuc*, ibid., t. 38, 1928, p. 398-424. Parmi ces derniers, signalons quatre listes de détenus dans lesquelles on trouve deux Prémontrés. E. V.

Vicoigne.

Notre collaborateur, M. J. Gennevoise vient de publier dans le *Bulletin de la Société d'Etudes de la Provence de Cambrai*, t. 28, 1928, p. 167-169 une

notice sur une *Indulgence accordée par Clément VII à la confrérie de N.-D. de l'Assomption de l'abbaye de Vicoigne*, le 13 janvier 1534. E. V.

A. De Poorter, scribit in *Recherche de théologie ancienne et médiévale* I (1929), fasc. 3, pag. 356-73 articulum : *Coup d'œil sur les ex-libris des Manuscrits de la Bibliothèque de Bruges*. Ope adnotationum quas invenit, determinat unde libri illi provenierint. Inter libros quos enumerat, tres inveniuntur qui proveniunt a Praemonstratensibus et quidem hisce annotationibus instructi :

(Art. citato : pag. 360) : Liber canonicorum ecclesie *sancti Andreae in nemore*, ordinis Praemonstratensis, Ambian. dyocesis. — Si quis abstulerit, anathema sit.

(pag. 363) : Liber ecclesie *beate Marie Trunchiniensis*. — Si quis eum abstulerit, et non reddiderit, vel invenerit, vel inventum sciens occultaverit, anathema sit. Amen. Amaranatha.

(pag. 365) : Che present traictié fut donné à frère Anthoine de Courteville, religieulz de *saint Andrieu* de l'Ordre de Prémontré, par ung noble homme nommé en son temps Johan de Crepiceul de la Besque, grant père audit frère Anthoine. Priez Dieu pour son âme. (S.) Anthoine de Courteville. J. B. V.

GERMANIA

Oberzell.

Il n'est pas encore trop tard d'attirer l'attention sur un intéressant ouvrage de vulgarisation intitulé *Festschrift zum 800 jährigen Jubiläum des Norbertus-Klosters Oberzell*. Fränkische Gesellschaftsdruckerei, Würzburg Echterhaus, 1928. Comme le titre l'indique, il s'agit d'un écrit jubilaire à l'effet de commémorer le huitième centenaire de l'ancienne abbaye d'Oberzell.

La première partie de l'ouvrage, écrit par le Dr. L. Günther et portant le titre de *Kloster Oberzell von der Gründung bis zur Säkularisation 1128-1802* (p. 5-55) est à notre point de vue la plus intéressante. Elle donne un aperçu de l'histoire de l'ancienne maison et un aperçu très bien écrit. L'auteur a vraiment consulté les meilleurs historiographes de l'abbaye, et ajoute quelques status bonorum fort intéressants.

2° M. Albert Bolza donne un aperçu sur *Kloster Oberzell im Besitze der Firma König & Bauer 1817-1901* (p. 56-70) ;

3° Sœur M. Gabrielle, *Von der Fabrik wieder zurück zum Kloster* (p. 71-75) ;

4° L'abbé Vincent Fuchs, *Gründung und Entwicklung der Dienerinnen der hl. Kindheit-Jesu zu Würzburg-Oberzell* (p. 75-79) ;

5° Sœur M. Praxedis, *Fürsorgeanstalt für kath. Mädchen*. — Würzburg-Oberzell (p. 80-87) ;

6° Sœur M. Norberta, *Die Hauswirtschaftsschule im Kloster Oberzell* (p. 88-96) ;

7° Sœur M. Hilaria, *Der landwirtschaftliche Betrieb unserer Kongregation* (p. 97-101).

En appendice, M. le Professeur Georg Sticker donne encore un aperçu sur

la fameuse condamnation de la sous-prieure de couvent d'Unterzell et de son exécution comme "sorcière": *Die Hexenverbrennung zu Würzburg im Jahre 1749* (p. 109-114).

Le livre est illustré de plusieurs belles phototypies.

E. V.

* * *

Abbatia Steinfeldensis.

Le libraire M. Jacques Rosenthal de Munich vient de publier son catalogue 83 sous le titre *Bibliotheca Medii Aevi Manuscripta*. Il y offre en vente, au prix de 4000 Mark un *Expositio super Matthaeum* d'Anselme de Laon provenant de l'abbaye de Steinfeld. Il s'agit d'un manuscrit du XIIe siècle, comptant 129 feuillets, petit in folio (250 : 195 mm.). Une belle planche phototypique atteste la beauté du manuscrit.

Nous attirons l'attention sur la note suivante: Frühe Handschriften aus Steinfeld sind ungeheuer selten, da die Bibliothek des Klosters bei der Säkularisation durch die Franzosen fast ganz vernichtet wurde. "Die reichen Bestände der Prämonstratenserabtei Steinfeld wurden teils versprengt und verschleudert, teils zu den Fenstern hinaus in den Garten geworfen und von Arbeitern und Fuhrleuten an Ort und Stelle in grossen Haufen verbrannt, damit ihnen die Last des Fortshaffens erspart blieb" (Kl. Löffler, Deutsche Klosterbibliotheken, 2. A., Bonn, 1922, p. 80).

E. V.

* * *

Windberg.

In *Tijdschrift voor Liturgie*, X, 1929, 102, begint S. P. Tibosch, O. Praem. een reeks opstellen onder den titel *Psalmen-bidden*. Hun doel is zuiver praktisch; daarom is, ofschoon ernstige studie eraan ten grondslag ligt, alle vertoon van geleerdheid met zorg vermeden. Wanneer de volgende artikelen van denzelfden aard zijn als dit eerste, zal ongetwijfeld het doel van schrijver en redactie bereikt.

A. V. L.

HOLLANDIA

Abbatia Bernensis.

Op de bibliographische Tentoonstelling, bij gelegenheid der herdenking van de inname van 's Hertogenbosch in 1629 georganiseerd in 't gebouw van 't Prov. Gen. v. K. en W., is ook aanwezig de oorspronkelijke acte van capitulatie, welke aan de eene zijde de onderteekening van den Stedendwinger, aan de andere onmiddellijk na die van den bisschop van 's Bosch die van S. Joannes Moors, Abbas Bernensis.

Volgens een Maasbodebericht uit Rome, in het nummer van 14 Juni, Avondblad 1e blad, opgenomen heeft de Congregatie van de Propaganda Fide de nieuw-opgerichte missie van Jubbelpore opgedragen aan de Norbertijnen der abdij te Heeswijk. De nieuwe Missie is een deel van het diocees Nagpur in Engelsch Indië en zal weldra tot nieuw bisdom verheven worden.

A. v. L.

In het bij Gebrs. van Aelst te Maastricht prachtig uitgegeven werk *Over de Sint-Jans Kerk*. De St. Janskerk te 's Hertogenbosch door vrienden van het bouwwerk met teekeningen van H. Luns, vindt men een bijdrage van onzen confrater Pastoor Knaapen, vlak voor zijn ziekte geschreven, en bij zijn dood nog niet verschenen. Met de volle schoonheid van het woord vertolkt hij zijn visie op dit wonderwerk van Middeleeuwsche Brabantsche bouwkunst. Het klinkt als een vaarwel van hem wiens leven grootendeels gewijd was aan liturgie en kunst.

A. v. L.

Op het te Parijs gehouden vijfde congres der partijen, aangesloten bij het Internationale Secretariaat van Christelijke Volkspartijen bracht J. van Beurden voor de Nederlandsche R. K. Staatsmaatschappij een rapport uit. H. H.

• • •

Houthem-Sint-Gerlach.

In *De Geulbode*, R. K. Weekblad voor Zuid-Limburg, nrs. van 27 April en 25 Mei 1929, staan een paar lezenswaarde akten over een paar opelkaarvolgende openingen van het schrijn van S. Gerlacus.

"Onze vroegere Kapelaan, de HoogEerw. Heer J. van Oppen, thans pastoor-deken van Venlo, vol belangstelling voor de plechtigheid welke met Pinksteren in onze parochiekerk zal plaats hebben, (de vertooning n. l. van het Heiligdom) zendt ons de copie toe van het Procesverbaal over de opening der kist in 1341.

Deze copie is door toevallige omstandigheden in zijn bezit gekomen. Wij meenen onze dankbaarheid voor deze hooggewaardeerde attentie niet beter te kunnen uiten dan door publicceering der copie in "de Geulbode".

Zooals reeds medegedeeld, heeft de laatste vertooning van het heiligdom plaats gehad in 1869, de voorlaatste in 1841.

Tot goed begrip van hetgeen hier volgt, diene men zich te herinneren, dat de kist in 1786 door den WelEerw. Heer Proost van het klooster St. Gerlach in de tegenwoordigheid van Cornelius Vos (Minorita Trajectensis en confessarius extra-ordinarius) en van de alsdan nog in leven zijnde Freules is zij aldaar, volgens geschrift van den HoogEerw. Bisschop van Roermond Philippus Damianus ab Hoensbroek, in 1787 geopend geworden in tegenwoordigheid van getuigen en na de daarin opgeslotene overblijfsels te hebben nagezien, hebben zij dezelve als ware Reliquien erkend en toegestaan, dat dezelve, van eeuwen in de kerk van het klooster van gemelden Heilige, in het land Valkenburg onder de Parochie Houthem bewaard en van eenen ongeheugelijken tijd aan de openbare vereeringen vastgesteld zijnde, hetzelfde recht te Roermond in de kerk eertijds van de Carthusianen zouden hebben.

Ziehier nu wat er in 1841 te Houthem gebeurde :

COPIE : Op verzoek van den ondergeteekenden Petrus Jacobus Eijcken, pastoor der Succursale Kerk van Houthem-St. Gerlach, onder het vicariaat van Roermond, Hertogdom Limburg, zijn op den vijften September 1841 vergaderd de Heeren Joannes Petrus Boesten, Maximilianus Philippi, Gerardus Willems, Joannes Ferdinandus Kleuters en Johannes Henricus Smeets, kerkmeesters der gemelde kerk, ook Joannes Henricus Quiex Burgemeester dezer gemeente als lid van Regtswegen : daarenboven de Wel. Eerw. Heeren G. C. Ubachs, professor en Deken der faculteit van de Philosophie in de Katholijke Universiteit te Leuven, de Heer G. Goffin, Deken te Meerssen, J. Demol, pastoor te Valken-

burg en L. Bollings, hier kapelaan te Houthem, ten einde om over te gaan tot het openen van de met drie verschillende sleutels geslotene kist, waarin de reliquien van den H. Gerlacus bewaard worden. Bovengemelde kist is volgens contract door den Heer M. J. Schoenmaeckers namens de kerkmeesters van Houthem met de alstoen nog in leven zijnde Freulens op den vijf en twintigsten Augustus dezes jaars (1841), met voorkennis en toestemming van den Hoogerw. Heer J. A. Paredis, Apostolischen Administrateur van het Hertogdom Limburg, Bisschop van Hirenen, zooals ook met toestemming van de nog levende Freulens A. de Flamige en S. Bergrutz uit de kerk van de Carthusianen van Roermond gesloten gevoerd en bij den WelEerw. Heer G. Goffin, Deken van Meerssen, gedeponeerd geworden, uit welkers kerk dezelve op den dertigsten Augustus laatstleden zeer plechtig met de processie is afgehaald en tot de parochiale Kerk van Houthem St. Gerlach is overgebracht, om aldaar ten eeuwigen dage bewaard en geëerd te worden.

En na dezelve met allen eerbied te hebben geopend en de daarin opgeslotene overblijfsels nauwkeurig te hebben nagezien, verklaren zij daarin te hebben bevonden gelijk volgt, te weten.

1. Een pak gebeentenis ten getalle van een twintig groote én eenige kleine, hebbende alle omtrent dezelfde couleur van het hoofd en waarvan eenige voor opschrift hebben ST. GERLACI.

2. Een ander pak, waarin zes groote en eene menigte kleine gebeentens, van eene wittere couleur dan de bovengenoemde.

3. Eene doos bevattende den gordel of cingulum, die door oudheid veel heeft geleden, en drie kruissen, te weten, een ijzeren met opschrift van beide kanten, een metalen met emblemata van eenen kant en eenige woorden aan den anderen kant, hangende aan eene zijde koort, daarenboven een looden of tinnen zonder opschrift.

4. Een oud kleed met mouwen, zeer gelijkende aan een oude of een antique dalmatique van zijde, en met zijde gevoerd, die door de oudheid veel heeft geleden.

5. Een tand, van de andere reliquien afgezonderd, van eene zeer witte couleur.

En na de opgenoemde reliquien aldus nagezien te hebben, zijn dezelve wederom met allen eerbied in bovengemelde kist geplaatst en met drie verschillende sleutels gesloten geworden. Waarop alsdan voor goed is gevonden, dat de sleutels derzelve, welkers getal dubbeld is, in de bewaring van drie onderscheidene personen zullen gesteld worden, te weten twee in de handen van den Heer P. J. Eycken, Pastoor dezer parochie, twee in de handen van den Heer Joannes Ferdinandus Kleuters en twee in handen van den Heer Maximilianus Philippi.

P. J. Eycken, Pastoor te Houthen-St. Gerlach.

G. C. Ubaghs, prof.

G. Goffin, deken.

J. W. Demal, pastoor.

L. Ballings, kapelaan.

De Kerkmeesters :

J. P. Boesten.

M. Philippi.

G. Willems.

J. F. Kleuters.

J. H. Smeets.

J. H. Quiex, Burgemeester.

Op Pinksteren 1929 werden de reliquieën van den H. Gerlacus nog eens nagezien, in aanwezigheid van den Vicaris-Generaal van het bisdom Roermond.

De kerkelijke plechtigheid o. a. bijgewoond door den Z. Eerw. Z. Gel. Hr. Dr. W. Goossens, rijksarchivaris te Maastricht, door de leden van het Kerkbestuur, door den Edelachtb. Burgemeester en Wethouders begon met het "Veni Creator". Het priesterkoor met zijn weidsche palmversiering bood een indrukwekkenden aanblik. Het reliekschrijn werd processiegewijs naar het priesterkoor overgebracht, gedragen door de leden van het Kerkbestuur, terwijl het zangkoor St. Cecilia den hymnus van S. Gerlachus zong. De herder der parochie richtte een passend woord tot de geloovigen in dit aangrijpend oogenblik en verzocht Dr. G. Bauduin tot de opening van het schrijn te willen overgaan. De sleutels knarsten in de eude sloten. Achtereenvolgens toonde de Eerw. Heer Pastoor een wit zijden doek, dat over den inhoud lag uitgespreid, het op perkament geschreven proces-verbaal van 1869, drie bedevaartkruisen, twee in witte zijde gewikkeld en met goudgaloen omwonden pakken, voorzien van de ongeschonden bisschoppelijke zegels en van de opschriften: "dalmatica waarin het lichaam van den H. Gerlacus gewikkeld werd" en "Gebeente van den H. Gerlacus"; tenslotte de "Onbekende" relieken gewikkeld in zeegroene zijde, doch niet voorzien van het rood zijden omhulsel noch van het zegel der kerk, zooals dit in het document van 1869 is aangegeven.

Bij de opening van het pak der dalmatica bleek, dat deze zeer veel had geleden, deshalve zij voorzichtig over linnen doeken op den grond werd uitgespreid.

In het andere met de relieken van S. Gerlacus werden de 24 in roode zijde gewikkelde groote gebeenten in ongeschonden staat bevonden. Een ontroerend moment was 't toen daarop de schoolkinderen hun welkomslied aan S. Gerlacus toezongen.

Een Romeinsch lof vormde het slot dezer eerste plechtigheid, waarna tot in het late avonduur een onafgebroken file van geloovigen voorbij het heiligdom defileerde.

Op 21 Mei volgde de verzegeling en de opberging der H. Relieken in de orde waarin zij den 19 Mei ontzegeld waren, met dit verschil, dat één der 24, waarin zich o. a. een tand van St. Gerlacus bevindt, ter zijde werd gelegd. — Ook las de Pastoor van Houthem de oorkonde voor, waarin het gedurende deze Pinksterdagen gebeurde was vermeld; zij werd achtereenvolgens onderteeekend door de officieel aanwezigen: Deken Kallen, Pastoor Ribbergh, Pastoor Bollen, Pastoor Roebroek, Pastoor Hermans, Rector Eck, Dr. R. De Smet, Kapelaan Hanöver; door de Kerkmeesters Dr. A. Erens, P. Willems en Jos. Geuskens; door burgemeester Hens en de wethouders Max Curfs en Jos. van de Venne en daarna in het schrijn gedeponneerd; het wit zijden kleed werd er over uitgespreid, het deksel viel over den kostbaren inhoud, de drie sloten knarsten en processiegewijs zooals Zondags te voren werd het schrijn op de met rood fluweel en goudgaloen omhangen draagbaar naar zijn altaar teruggebracht. Daar nog een laatste gebed om door de voorspraak van onzen Heilige Gods zegen over Houthem-St. Gerlach en Zuid-Limburg af te smeeken.

Volledigheidshalve zij hier nog vermeld, dat in den loop van 20 Mei door Dr. A. Willemse, Directeur van het Ziekenhuis te Kerkrade is geconstateerd, dat de heilige gebeenten overeenstemmen met de lijst opgemaakt door dokter Germain in 1869".

* * *

Mariengaard en Lidlum.

Den 16en Mei doctoreerde de Z. Gel. Heer D. A. Wumkes aan de Rijks-

universiteit van Groningen. Zijn proefschrift: *Sibrandus Leo's Abtenlevens der Friesche kloosters Mariengaard en Lidlum*, met inleiding, aantekeningen en register. Bolsward 1929 verdient zeker meer dan een eenvoudige vermelding in de kroniek, en wordt dan ook in onderhavig nummer gerecenseerd. A. v. L.

* * *

Ter Apel (*Domus Lucis*).

Over de restauratieplannen van dit klooster, eerst van de Praemonstratensers, later van de Kruisheeren, brengt *de Maasbode* van Zaterdag 8 Juni, Avondblad, 3e bladz. nog verschillende gegevens. De gebouwen die er thans nog staan zijn van de Kruisheeren afkomstig. A. v. L.

* * *

St. Catharinadal.
Oosterhout.

Op de Oudheidkundige Tentoonstelling: Nederlandsche Folkloreschouw, te Tilburg gehouden van 21 Juli tot 5 Aug. 1929, kwam St. Catharinadal van Oosterhout zeer in aanmerking. Gansch een zaal was gewijd aan het verleden van dit Norbertinessenklooster. De zaal was opgesmukt met oude meubels uit St. Catharinadal, de voornaamste historische dokumenten over stichting en toenaadering tot het huis van Oranje waren tentoongesteld, alsmede enkele overblijfselen van vroegere heiligenvereering, handarbeid, werkzaamheden, enz. Heel wat belangstelling ging op tot deze norbertijner stichting.

A. E.

HUNGARIA

Abbatia Csornensis.

Die 16. mensis Augusti pie obdormivit in Domino Gregorius Burány, abbas, notus 6. Febr. 1852, Ordinem ingressus 24. Sept. 1871, professus a. 1875, sacerdos ordinatus a. 1875, a. 1873-74 professor gymnasii in Kezthely, a. 1874-1890 professor gymnasii in Szombathely, a. 1890-1906 superior domus et director gymnasii in Keszthely et tit., director regius supremus, a. 1906-1929 abbas Csornensis.

* * *

Gödöllő.

S. Theol. Dr. Aegidius Hermann canonicus de Castro Fászó, professor diplomatus ad reale gymnasium in Gödöllő, 4-a Maii a. c. 1929 e scientiis philologicis et historicis ad gradum *Doctoris Philosophiae* est in Regia Scientiarum Universitate Hungarica Budapestana promotus. Praesentaverat dissertationem cui titulus *A bátaszéki németek és népdalaik — Die Deutschen von Báticasék und ihre Volkslieder.* — (Budapest, 1929; pp. 177) notis musicalibus ample ornata ac typis editam, collectioni "*Német Philologiai Dolgozatok*" sub nro. XXXVIII. insertam. Opus hungarice conscriptum, cui additum est summarium germanico idiomate compositum, vitae circumstantias exhibet colonorum inde a deductione eorum e Germania in Báticasék Hungariae consideratas per decursum temporis, dein diversa genera poematis popularis cum collectione carminum regionis ac loci nominati, unde et Auctor ipse est ortus.

Dr. L. S.